

Yttrande

Handläggare

Susanna Hogdin
Miljöprövningsenheten
susanna.hogdin@havochvatten.se

Datum 2021-04-27

Dnr 346-2021

m.remissvar@regeringskansliet.se

m.naturmiljoenheten@regeringskansliet.se

Havs- och vattenmyndighetens yttrande över SOU 2020:78 – tillgängliga stränder – ett mer differentierat strandskydd, ert diarienummer M2020/02032

Sammanfattning

Havs- och vattenmyndigheten har beretts tillfälle att yttra sig över strandskyddsutredningens slutbetänkande, tillgängliga stränder – ett mer differentierat strandskydd SOU 2020:78. Myndigheten lämnar här följande yttrande.

Strandskyddets syften innebär att långsiktigt trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden och att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten. Att hålla strandmiljöerna tillgängliga och oexploaterade är en viktig förutsättning för att upprätthålla och förvalta vattenanknutna värden. Bland annat visar undersökningar att de delar av landet som har lägst exploateringsgrad sammanfaller med de områden där det finns flest sjöar och vattendrag med god eller hög ekologisk status. Det generella strandskyddet utgör i därför ett viktigt förvaltningsverktyg för kust, sjöar och vattendrag.

Med detta sagt har myndigheten förståelse för behoven av att utveckla mer glesbebyggda delar av landet och de önskemål som finns om att kunna nyttja den resurs som strandnära lägen utgör. Myndigheten menar dock att de regler och verktyg som finns till förfogande idag, t.ex. möjligheten att peka ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, inte har nyttjats fullt ut. Ytterligare lätnader bör inte meddelas innan lagstiftningens potential prövats fullt ut.

Havs- och vattenmyndigheten tillstyrker förslagen enligt följande:

- Länsstyrelserna bör ges i uppdrag att tydliggöra var strandskyddet gäller och ska gälla i respektive län. (kap 6.3)
- Den föreslagna förändringen av miljöbalken som motiveras av att det ska bli enklare att vidta klimatanpassningsåtgärder (kap 7.7)
- Förslaget att regeringen avsätter tre miljoner kronor årligen från år 2022 till 2026 till Naturvårdsverket för vägledning och utbildning i strandskyddstillsyn (kap 8.1)

Havs- och vattenmyndigheten avstyrker förslagen enligt följande:

- Att det generella strandskyddet vid små sjöar och vattendrag tas bort (kap 6.1)
- Att strandskydd inte ska gälla vid anlagda vatten som har tillkommit efter 1975 (kap 6.2)
- Införande av landsbygdsområden där byggande i strandnära miljöer underlättas (kap 7.3 & 7.4)

Havs- och vattenmyndigheten ifrågasätter några av utredningens slutsatser och bedömningar.

- Att förslagen ensidigt kommer innebära positiva konsekvenser särskilt för små företag och enskilda i landsbygdsområden
- Att förslagen kommer medföra ökad rättssäkerhet, ökad tydlighet och förutsägbarhet samt ge en större legitimitet för strandskyddslagstiftningen
- Att förslagen ensidigt skulle ha positiva effekter på klimatanpassningen av samhället
- Att förslagen om lättnader i strandskyddet inte får några negativa konsekvenser för dricksvattenförsörjningen

De främsta motiven till Havs- och vattenmyndighetens ställningstaganden är att förslagen riskerar att få negativa effekter på den biologiska mångfalden och försämra möjligheterna att nå flera av de nationella miljökvalitetsmålen, främst *Levande sjöar och vattendrag* och *Hav i balans samt levande kust och skärgård*.

Havs- och vattenmyndigheten bedömer därtill att flera av de föreslagna författningsändringarna kommer att leda till praktiska tillämpningsproblem och att lagstiftningen sannolikt kommer bli mindre förutsägbar än idag.

Myndigheten menar också att förslagen inte går i linje med den nationella strategin för klimatanpassning. Utredningens långtgående förslag på lättnader avseende att bebygga strandnära lägen är ofullständigt konsekvensutredda med avseende på vad de kan tänkas innebära i form av framtida behov av skydds- och klimatanpassningsåtgärder.

Utvecklingen under de senaste 50 åren pekar på att det är svårt att hitta en balans mellan exploatering och bevarande av strandområden. År 2017 påbörjades ett projekt för att få en samlad bild av hur kusten påverkas när vi bygger hamnar och pirar längs stränder, eller muddrar och deponerar muddermassor. Det samlade resultatet av projektet presenterades i oktober 2020¹. Resultatet visar att de mest påverkade områdena utmed kusten utgörs av grundområden på 0-6 m djup. Samma områden är mycket viktiga för att upprätthålla livskraftiga vattenanknutna ekosystem. Varken strandskydd eller hot om klimatförändringar har hittills lett till mindre exploatering av höga naturvärden i grunda kustområden. En sammanfattning av resultaten återfinns i en bilaga till detta yttrande.

¹ Fysisk störning i grunda havsområden, Havs- och vattenmyndighetens rapport 2020:12, <https://www.havochvatten.se/miljopaverkan-och-atgarder/miljopaverkan/fysisk-paverkan/kartlaggning-av-fysisk-paverkan-av-vattenmiljon.html>

Slutsatsen från studien pekar på vikten av att lagstiftningen måste vara tydlig. Utredningens förslag om att landsbygdsområden också ska vara möjliga att peka ut längs med kusten bedömer Havs- och vattenmyndigheten som särskilt problematiskt i detta sammanhang.

Havs- och vattenmyndighetens inställning och motivering

6.1 Det generella strandskyddet vid små sjöar och vattendrag tas bort

- Strandskydd ska inte gälla vid insjöar med en vattenyta som uppgår till 1 hektar eller mindre eller vattendrag som är 2 meter eller smalare. Förslaget införs i 7 kap. 13 § första stycket miljöbalken.
- Länsstyrelsen får i det enskilda fallet besluta att strandskydd ska gälla vid insjöar som är 1 hektar och mindre samt vattendrag som är 2 meter och smalare, om området har särskild betydelse för något av strandskyddets syften. Förslaget införs i 7 kap. 18 f § andra stycket miljöbalken.
- Naturvårdsverket får meddela föreskrifter om hur insjöars storlek och vattendrags bredd ska bestämmas. Förslaget införs i 7 kap. 13 § andra stycket miljöbalken.

Havs- och vattenmyndigheten avstyrker förslaget då det riskerar att få en negativ effekt på den biologiska mångfalden. Hur stora effekterna kan tänkas bli är dessutom otillräckligt analyserade och konsekvensutredda.

Små sjöar och vattendrag är mycket viktiga miljöer särskilt i områden där landskapet i övrigt är påverkat av mänsklig verksamhet, exempelvis av lantbruk och bebyggelse. De fungerar som oaser och refuger för många djur- och växtarter. Vattendrag och strandzoner är generellt mycket viktiga för djur- och växtliv. Dessa miljöer fungerar ofta som födosöksområden, reproduktionsområden, uppväxtområden och spridningskorridorer. Stränder utgör också övergångszoner mellan olika miljöer och är därför särskilt artrika.

Europeiska miljöbyråns rapport, State of Nature in the EU, är den mest heltäckande hälsobedömningen av naturen som har gjorts inom EU. Rapporten visar att det har skett en försämring för många naturtyper och arter under de sex år som rapporten omfattar, trots politiska mål. Havets naturtyper, våtmarker och de arter som lever där är bland de särskilt drabbade. I Sverige är bilden likartad, och cirka 80 procent av naturtyperna och 60 procent av arterna har inte god status. Fjollårets rapportering av art- och habitatdirektivet visar försämrade status för flera sötvattensfiskarter, och att bevarandestatusen för de flesta limniska naturtyper utanför fjällregionen är ogynnsam. För att vända utvecklingen nationellt och globalt krävs omfattande och långsiktiga åtgärder.

De föreslagna lättnaderna från strandskyddet i landsbygdsområden och vid mindre sjöar och smalare vattendrag kommer att få negativa konsekvenser för strandskyddets syfte att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten. Det gäller alla djur- och växtarter på land och i vattnet oavsett om de är hotade eller inte, alternativt om de är vanliga eller ovanliga. Att bibehålla goda livsvillkor för djur och växter generellt ska inte sammanblandas med bevarandearbete genom riktade insatser till exempel genom att inrätta reservat med bevarandeplaner eller liknande med syfte att bevara vissa arter eller utpekade livsmiljöer. Vi gör därför bedömningen att alla lättnader i det generella strandskyddet är negativt för den biologiska mångfalden.

Det generella strandskyddet fyller en ytterst viktig funktion då det bidrar till att bevara sammanhängande större områden som grund i en funktionell grön infrastruktur till stöd för biologisk mångfald och ekosystemtjänster, där yta (sammantaget och sammanhållen), kvalitet och konnektivitet utgör tre centrala delar. Utredningens förslag innebär att mycket stora arealer utan närmare granskning kommer att förlora sitt skydd. Det innebär att många vattenmiljöer med potentiellt höga värden som idag är skyddade riskerar att utsättas för exploatering. I detta perspektiv saknas en diskussion om hur det förändrade strandskyddet påverkar möjligheterna att uppnå de åtaganden som föreslagits i den strategi för biologisk mångfald som EU-kommissionen väntas anta inom kort. Det gäller särskilt det föreslagna åtagandet att fram till 2030 rättsligt skydda minst 30 procent av EU:s landyta (inklusive sjöar och vattendrag) och havsområden.

6.2 Strandskydd vid anlagda vatten

- Strandskydd ska inte gälla vid anlagda vatten som har tillkommit efter 1975. Förslaget införs i 7 kap. 13 § första stycket miljöbalken.

Havs- och vattenmyndighetens är tveksam till utredningens förslag så som det är utformat idag och kan se flera praktiska tillämpningsproblem med att införa ett brytår som går över 40 år tillbaka i tiden. I Havs- och vattenmyndighetens yttrande över SOU 2020:10, Stärkt lokalt åtgärdsarbete – att nå målet Ingen övergödning, framförde vi att myndigheten delar utredningens slutsats att strandskydd och biotopskydd kan ha en hämmande effekt i anläggandet av våtmarker vid lokalt åtgärdsarbete, men att frågan om upphävande av strandskyddet behöver utredas vidare innan några beslut fattas i den delen.

Av författningskommentaren framgår att med anlagda vatten avses anlagda sjöar, dammar, våtmarker och liknande. Även kanaler ska anses vara anlagda vatten. Däremot ska inte rätade vattendrag anses vara anlagda vatten. För att ett vatten ska anses anlagt ska anläggningsåtgärderna i form av schakt och grävarbeten ha påbörjats efter 1975. Om anläggningsåtgärderna har påbörjats före 1975 ska vattnet omfattas av strandskydd. Av betänkandet framgår också att utredningen delar förslaget från övergödningsutredningen² att strandskydd inte bör gälla för våtmarker och dammar som har anlagts med huvudsakligt syfte att minska näringsbelastningen på den lokala vattenmiljön. Däremot bör inte restaurerade våtmarker och dammar omfattas fullt ut av undantaget.

Havs- och vattenmyndigheten noterar att frågan om huruvida anläggningsåtgärder har påbörjats efter 1975 kan leda till gränsdragningar som i första hand får utredas inom ramen för tillsynen. Hur väl historiska anläggningsarbeten har dokumenterats varierar och det kommer sannolikt att vara svårt att fullt ut få klarhet i vilka åtgärder som vidtagits i många fall. Det kan därför inte uteslutas att tillämpningen av detta undantag kan leda till en upplevelse av rättsosäkerhet. Dessutom är ovanstående förslag till undantag helt frikopplat från strandskyddslagstiftningens syften. Områden där restaureringsåtgärder vidtagits på 1970- och 80-talen kan mycket väl ha utvecklats till att bli viktiga både avseende allmänhetens tillträde till strandmiljöer och för att bevara goda livsvillkor för djur och växter. Om det bedöms angeläget att införa undantag från strandskyddet vid anlagda vatten så bör ett sådant undantag inte gälla retroaktivt utan bara för framtida anlagda vatten.

² Övergödningsutredningens betänkande *Stärkt lokalt åtgärdsarbete – att nå målet Ingen övergödning*, SOU 2020:10

6.3 Bättre redovisning av strandskyddets omfattning och var det gäller

- Länsstyrelserna bör få i uppdrag att klarlägga och fastlägga var strandskyddet gäller och ska gälla i respektive län. Länsstyrelserna bör få i uppdrag att i samråd med Naturvårdsverket samordna arbetet med en digitalisering av dessa och andra uppgifter gällande strandskyddet. Digitaliseringen bör vara genomförd senast två år efter det att förändringarna har trätt i kraft.

Havs- och vattenmyndigheten delar utredningens uppfattning om att redovisningen av var strandskyddet gäller bör förbättras. Även utan omfattade lagstiftningsförändringar bör länsstyrelserna ges i uppdrag att kvalitetssäkra och tillgängliggöra sina beslut så att det inte råder oklarhet om förutsättningarna på en viss plats.

6.5 Strandskydd och äldre planer

- Strandskydd inträder enligt 10 a § i lag (1998:811) om införande av miljöbalken när en fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan upphävs eller ersätts av en ny detaljplan enligt plan- och bygglagen (2010:900), om det inte bestäms annat. Detta gäller även när en detaljplan för ett område som tidigare har omfattats av en fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan upphävs eller ersätts av en ny detaljplan.

Havs- och vattenmyndigheten tillstyrker förslaget. Det är bra att minska tolkningsutrymme och underlätta kommunernas detaljplanering.

7.3 & 7.4 Två alternativa sätt att underlätta byggandet inom landsbygdsområden och kriterier för landsbygdsområden

- Länsstyrelsen ska, efter ansökan från en eller flera kommuner, helt eller delvis upphäva strandskyddet inom ett landsbygdsområde, om kriterierna för landsbygdsområden är uppfyllda. Förslaget införs i 7 kap. 18 § tredje stycket miljöbalken.

Landsbygdsområden är områden där

- a. tillgången på obebyggd mark är god,
- b. efterfrågan på mark för bebyggelse inte är stor, och
- c. som inte är av särskild betydelse för något av strandskyddets syften

Förslaget införs i 7 kap. 17 a § första stycket miljöbalken

- Länsstyrelsen får besluta att helt eller delvis upphäva ett beslut om upphävande av strandskyddet i ett landsbygdsområde, om ett område inte längre uppfyller kriterierna för landsbygdsområden. Förslaget införs i 7 kap. 18 f § tredje stycket miljöbalken.
- Kommuner får redovisa landsbygdsområden i översiktsplan. Inom sådana områden ska särskilda skäl för landsbygdsområden kunna tillämpas enligt 7 kap. 18 c och d §§ MB. Förslaget införs i två nya bestämmelser, 7 kap. 17 a § andra stycket miljöbalken och i 3 kap. 5 a § plan- och bygglagen.
- De delar av LIS-områden som har redovisats i gällande översiktsplan och som omfattas av strandskydd ska anses vara landsbygdsområden, där det ska vara enklare att få

dispens för vissa åtgärder. Förutsättningen är att länsstyrelsen i sitt granskningsyttrande har funnit att redovisningen är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket MB, i dess lydelse vid tidpunkten för länsstyrelsens granskningsyttrande. Förslaget införs i övergångsbestämmelserna i förslag till lag om ändring i miljöbalken och förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen.

- Gällande bestämmelser om områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) avskaffas.

Havs- och vattenmyndigheten avstyrker utredningens förslag om att införa landsbygdsområden utifrån de kriterier som föreslås. Såvitt myndigheten kan utläsa finns inga begränsningar om landsbygdsområdenas antal eller geografiska utbredning vilket kan innebära att mycket stora områden kan undantas från strandskydd. Dessutom öppnas för möjligheten att peka ut landsbygdsområden utmed kusten. Idag finns begränsningar i var LIS-områden får inrättas, bland annat utmed stora delar av kusten. De kriterier som föreslås ligger till grund för att ett område ska kvalificera som landsbygdsområde är vaga och öppnar för subjektiva bedömningar eftersom utredningen har undvikit att ge konkreta förslag på gränser för exploateringsgrad och bebyggelsestryck. Istället menar utredningen i svepande ordalag att en bedömning av vad som anses vara god tillgång till obebyggd mark och låg efterfrågan på mark för bebyggelse får göras från fall till fall. Havs- och vattenmyndigheten menar att det sannolikt finns många områden med god tillgång till obebyggd mark och där efterfrågan generellt sett är låg, men där tillgången till oexploaterade strandmiljöer ändå är begränsad. Havs- och vattenmyndigheten finner förslaget förvånande med tanke på att utredningen gång på gång pekar på behov av förutsägbarhet och rättssäkerhet. Ovanstående kriterier öppnar helt enkelt för relativt godtyckliga bedömningar.

Enligt utredningens förslag i 7 kap. 18 d § MB får inom landsbygdsområden som redovisas i översiktsplan de särskilda skälen i 18 c och d §§ tillämpas vid prövningar om upphävande genom detaljplan eller dispens. Havs- och vattenmyndigheten tycker att det är viktigt att understryka att översiktsplanen är ett planeringsinstrument som till sin karaktär är övergripande och i princip inte är juridiskt bindande i andra sammanhang. Det är angeläget att de utredningar och bedömningar som leder fram till att ett område pekas ut som landsbygdsområde har den detaljeringsgrad som krävs för att strandskyddets värden inte ska gå förlorade. Det bör belysas ytterligare hur översiktsplaneringen kan säkerställa detta utöver att länsstyrelsen i sitt granskningsyttrande ska ange om redovisningen av landsbygdsområden inte är förenlig med 7 kap. 17 a § första stycket miljöbalken.

För att peka ut så kallade LIS-områden (vilka nu föreslås avskaffas) fanns begränsningar som nu helt föreslås att tas bort. LIS-bestämmelserna omfattar till exempel inte vissa kustområden.

Havs- och vattenmyndigheten har utfört en omfattande kartering av fysisk påverkan i svenska kustvatten. Studien beskrivs närmare i bilaga till yttrandet. Analyserna av det samlade underlaget från projektet visar att exploateringen av grunda, kustnära miljöer ökar i omfattning trots nuvarande strandskyddslagstiftning.

- » Inom vissa kustområden är exploateringsstakten hög. Vi förbrukar våra möjligheter att nyttja ekosystemtjänster från kusten i snabb takt.
- » Grunda, vågskyddade biologiskt värdefulla områden är mest utsatta.

Ökad bebyggelse utmed kusten kommer sannolikt att öka önskemål om att bygga bryggor, pirar och hamnar som har negativ effekt bland annat på grunda mjukbottnar. Grunda mjukbottnar hyser överlag en hög mångfald av arter, miljöer och funktioner. Mångfalden och den höga aktiviteten beror på den goda tillgången på solljus och näringsämnen. Detta innebär att de grunda mjukbottnarna är mycket viktiga områden för lek och uppväxt av fisk, skaldjur och fågel och att de utgör livsmiljö för många mer eller mindre sällsynta arter av djur och växter. Utbredningen av ålgräsängar har minskat med uppskattningsvis 12 500 hektar på västkusten sedan 1980-talet. Orsaker till att ålgräsängarna minskar är bland annat övergödning och överfiske, men även ökad exploatering bidrar negativt, såsom utfyllnader i hamnar, bryggor och muddring. Ålgräsängarna har helt enkelt ett svagt skydd vid exploatering och utredningens förslag skulle sannolikt urholka det generella skydd som finns än mer.

7.5 Särskilda skäl för dispens i landsbygdsområden

- Som särskilda skäl vid prövningen av en fråga om att upphäva eller ge dispens från strandskyddet inom ett landsbygdsområde får prövningsmyndigheten beakta om området
 1. behövs för enstaka en- eller tvåbostadshus och tillhörande komplementbyggnad samt åtgärder som hör till bostadsbyggnaden,
 2. behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse av att uppföra eller utveckla sammanhållen bebyggelse, eller
 3. behövs för byggnader, anläggningar, anordningar och åtgärder som är nödvändiga för en verksamhet, om verksamheten har fördel av ett strandnära läge.

Förslaget införs i 7 kap. 18 d § miljöbalken.

Av författningskommentarerna till ovanstående paragraf punkten 3 så framgår att det kan vara fråga om besöksnäring och så kallade gröna näringar i form av jord- och skogsbruksverksamhet samt övriga näringar som är specialiserade eller diversifierade med exempelvis turism, fiske, jakt, vattenbruk, djurhållning, betesdrift eller småskalig livsmedelsproduktion.

Enligt 7 kap 16 § MB, som Havs- och vattenmyndigheten uppfattar inte är föremål för förändring, så gäller inte strandskydd för byggnader, anläggningar, anordningar eller åtgärder som behövs för jordbruket, fisket, skogsbruket eller renskötselns behov om de för sin funktion måste finnas eller vidtas inom strandskyddsområdet. Betesdrift och djurhållning brukar ingå i jordbruksverksamhet. Av författningskommentarerna till 7 kap 18 d § förefaller det som att bestämmelserna överlappar varandra och i viss utsträckning tar sikte på samma typer av näringar. Om så är fallet så bör det förtydligas hur bestämmelserna ska samspela, annars bör författningskommentaren till 7 kap 18 d § ses över. Utöver detta så anser Havs- och vattenmyndigheten att begreppet "ha fördel av ett strandnära läge" kan leda till en problematiska avvägningar där lokaliseringsbedömningen i huvudsak vilar på normativa definitioner.

7.6 Stärkt skydd i vissa områden

- I områden där exploateringsgraden är hög och efterfrågan på mark för bebyggelse är stor samt i vattenområden av särskild betydelse för djur- och växtlivet ska de särskilda skälen

för dispens och upphävande av strandskyddet vid detaljplanering enligt 7 kap. 18 c § tillämpas särskilt restriktivt. Förslaget införs i 7 kap. 18 c § andra stycket miljöbalken.

Havs- och vattenmyndigheten ser tillämpningsproblem med den föreslagna bestämmelsen. Många faktorer ska bedömas (exploateringsgraden ska vara hög, efterfrågan på mark för bebyggelse ska vara stor, vattenområdena ska vara av särskild betydelse för djur- och växtlivet) och det kommer vara svårt att upprätthålla en enhetlig rättstillämpning över landet.

Det är bra att grunda mjukbottnar särskilt uppmärksammas i betänkandet ”som av särskild betydelse”. Dessa grunda miljöer är av stor ekologisk betydelse och idag utsatta för ett stort exploateringsstryck, inte minst vid kusten, se också bilaga. Förslaget att särskild restriktivitet ska gälla vid prövningar som rör dessa miljöer är därför ändamålsenligt och bra. I författningskommentarerna finns dock formuleringar som försvagar förslaget.

”Olika mjukbottenmiljöer ska kunna behandlas olika och bedömningen av om en mjukbottenmiljö är av särskild betydelse för djur- eller växtlivet måste ske i varje enskilt fall, utifrån förhållandena och förutsättningarna i området.”

Att särskild restriktivitet ska gälla vid prövning innebär inte att dispenser inte kan ges. Formuleringen i Författningskommentarerna 18 c §, sidan 357, om att olika mjukbottnar ska kunna behandlas olika är därför olycklig och öppnar för bedömningar som kan orsaka skada på känsliga miljöer. Dessutom blir bestämmelsen svår att tillämpa i prövningssituationen eftersom det inte närmare beskrivs vilka förhållanden och förutsättningar som ska och kan vara avgörande och skilja det ena fallet från det andra. Havs- och vattenmyndigheten anser att stor restriktivitet behöver gälla generellt vid dispensprövningar gällande grunda mjukbottnar.

7.7 Enklare att vidta klimatanpassningsåtgärder

- Dispens ska kunna meddelas för åtgärder som syftar till att skydda miljön, människors liv och hälsa samt egendom genom att samhället anpassas till de konsekvenser som ett förändrat klimat kan medföra (klimatanpassningsåtgärder). Förslaget införs genom en ny punkt 7 i 7 kap. 18 c § första stycket miljöbalken.

Förslaget syftar till att tydliggöra att dispens kan meddelas för klimatanpassningsåtgärder.

Havs- och vattenmyndigheten tillstyrker förändringen, men det ska förtydligas att det enbart avser samhällsviktiga funktioner. Det finns många områden där klimatanpassningsåtgärder behöver vidtas för att säkra befintlig bebyggelse eller infrastruktur.

Samtidigt är myndigheten kritisk till att det inte finns några problematiserande resonemang i utredningen om effekterna av de förslag om lättnader för att bygga i strandnära lägen och vad de kan medföra i form av behov av framtida behov av skydds- och klimatanpassningsåtgärder. Prognoserna pekar i riktning mot större variationer i nederbörd och ökad frekvens för översvämningar på många håll i landet. I detta avseende bedömer myndigheten att förslagen är ofullständigt konsekvensutredda.

Ur ekologisk synpunkt är det viktigt att naturanpassade klimatåtgärder eftersträvas så långt möjligt, dvs multifunktionella åtgärder som har mer än en funktion än att bara vara ett hinder eller en barriär.

Om vi i framtiden ska kunna behålla värdefulla strandnära ekosystem (en funktionell grön infrastruktur med biologisk mångfald och för oss viktiga ekosystemtjänster) är det viktigt att vi inte har ett överflöd av fysiska strukturer som "låser in dem", utan att de tillåts förflytta sig i ett förändrat klimat.

Kustzonsinklämning är en benämning av problemet när avståndet mellan kustlinje och bakomliggande infrastruktur successivt minskar genom att kusten retirerar medan infrastrukturen ligger kvar³. Fenomenet påverkar livsmiljön för växter och djur och kan minska reträttmöjligheten för ekosystem.

8.1 Ökad och mer effektiv tillsyn

- Regeringen bör avsätta tre miljoner kronor årligen från år 2022 till 2026 till Naturvårdsverket för vägledning och utbildning i strandskyddstillsyn. Naturvårdsverket bör vid utgången av 2027 redovisa till regeringen hur resurserna har använts och Naturvårdsverkets bedömning av om insatserna har bidragit till mer och planerad strandskyddstillsyn.

Förslaget syftar till att skapa bättre förutsättningar för mer och effektivare tillsyn bör Naturvårdsverket få ökade resurser för tillsynsvägledning och utbildningsinsatser.

Havs- och vattenmyndigheten tillstyrker förslaget. Oaktat lagändringar är det tydligt att det behövs mer resurser för att stötta och samordna den operativa tillsynen av strandskyddet.

10 Ekonomiska och andra konsekvenser

- Utredningen bedömer att förslagen kommer innebära positiva konsekvenser särskilt för små företag och enskilda i landsbygdsområden.

Havs- och vattenmyndigheten bedömer att förslagets avsikter i stora drag är förenliga med [Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021-2030](#) och kan stärka den regionala utvecklingen men att förslagets potentiella negativa påverkan på natur och djurliv samtidigt riskerar motverka detta. Mer underlag och analys krävs för att bedöma de faktiska konsekvenserna av förslagen.

Studier har visat att förlust av olika livsmiljöer längs kusten (tex sjögräsängar och grunda mjukbottenar) kan bidra till stora förluster i inkomster för både yrkesfiske och fritidsfiske, som i förlängningen försvagar en regional utveckling⁴.

Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021-2030 är samordnad med såväl landsbygdpolitiken som miljöpolitiken. Den nationella strategin genomsyras av och avser

³ Kustordlistan – www.kustordlistan.se/ordlistan.html, besökt 2021-04-06

⁴ Sandra Paulson (2007), Valuation of coastal habitats sustaining plaice fisheries, Beijer International Institute of Ecological Economics and Department of Economics, Swedish University of Agricultural Sciences, <https://pub.epsilon.slu.se/1529/2/SSPfin1.pdf>

hantera de stora samhällsutmaningarna som miljöproblem, klimatförändring, demografiska förändringar och ökade klyftor inom Sverige och EU.

Förutsättningarna för en hållbar regional utveckling varierar mellan olika delar av landet. Utredningens förslag bedöms kunna stärka insatser för en hållbar regional utveckling ur ett territoriellt perspektiv med hänsyn till regionala och lokala förutsättningar och främja den nationella strategins strategiska område entreprenörskap och företagande i hela landet. Förslagen om digitalisering av kartunderlag bedöms verka för tillgänglighet av information, bättre kunskapsunderlag och transparens och vara i enlighet med det strategiska områdets prioritering; att tillvarata digitaliseringens möjligheter. Förslagets avsikter bedöms därmed främja näringsliv och småföretagande i landsbygd, i linje med den nationella strategin.

Utifrån utredningen är det dock oklart i vilken grad näringar faktiskt kan förväntas gynnas av förslagen då det saknas en bild av branschernas behov av exploatering i strandnära lägen i landsbygden och hur det ser ut idag. Enligt utredningen avser exploateringen av nya strandnära byggnader utanför tätort i huvudsak permanentbostäder och fritidshus (nästan 90 procent under perioden 2010–2014 enligt SCB:s statistiksammanställning som refereras till i utredningen).

Den negativa påverkan på djur och växtliv som förslagen förväntas medföra kan även ge försämrade förutsättningar för besöksnäringen då naturen är en viktig attraktivitetsfaktor, även för inhemsk naturturism som sport- och fritidsfiske. På samma sätt kan det innebära försämrade förutsättningar för andra näringar som är beroende av ekosystemtjänster som påverkas negativt och för attraktiviteten för boendemiljöer och för utövandet av friluftsliv. En ökad exploatering kan både förbättra den generella tillgängligheten genom tillkommande infrastruktur samtidigt som en ökad del privatiserad mark som begränsar allmänhetens tillträde kan försämra densamma.

Ett ökat byggande i strandnära områden kan medföra flödespåverkan och erosionsrisk vilket försvårar samhällets möjlighet att minska och hantera effekter av klimatförändringar vilket utgör en av prioritering inom det strategiska området En konkurrenskraftig, cirkulär och biobaserad samt klimat- och miljömässigt hållbar ekonomi i den nationella strategin.

- Utredningen bedömer att förslagen kommer medföra ökad rättssäkerhet, ökad tydlighet och förutsägbarhet samt större legitimitet för strandskyddslagstiftningen.

Tillämpningen av de nuvarande strandskyddsreglerna och tillsynen har inte fungerat tillräckligt bra, men det framgår inte tydligt av utredningen hur det skulle bli bättre med de nya förslagen. Havs- och vattenmyndigheten bedömer att flera av de föreslagna författningsändringarna kommer att leda till praktiska tillämpningsproblem och att lagstiftningen överlag kommer bli mindre förutsägbar än idag. Detta bottnar framför allt i att flera svårtolkade begrepp förs in i lagstiftningen och att det införs fler bedömningssteg. Detta gäller främst de kriterier som ska bedömas vid utpekande av landsbygdsområden. Samma begrepp ska också tolkas och ligga till grund för länsstyrelsernas beslut om att återinföra strandskydds områden enligt den föreslagna bestämmelsen i 7 kap. 18 f § tredje stycket miljöbalken. Ett sådant beslut kan få mycket ingripande konsekvenser för den enskilde som eventuellt står i begrepp att bygga.

Att undantag införs vid anlagda vatten vid brytåret 1975, dvs en bedömning som är helt frikopplad från strandskyddets olika syften och processer i miljön, kommer också att leda till svårigheter i tillämpningen. Genom att lagstiftningen faktiskt görs mindre tydlig och förutsägbar är Havs- och vattenmyndigheten tveksam till att strandskyddet kommer ges en ökad legitimitet.

10.7.3 Konsekvenser för nuvarande och framtida behov för dricksvattenförsörjning

- Utredningens slutsats är förslagen om lättnader i strandskyddet inte i sig får några negativa konsekvenser för behoven för framtida dricksvattenförsörjning.

Havs- och vattenmyndigheten vill påpeka att det generella strandskyddet får betraktas som ett skydd även för viktiga ytvattentillgångar som används för dricksvattenproduktion, både dem som används idag och de som kan tänkas komma att användas i framtiden. Svensk dricksvattenförsörjning baseras till 75 % på ytvatten (50 % rent ytvatten och 25 % utgörs av förstärkt grundvattenbildning genom avledning och infiltration av ytvatten). Genom att upphäva det generella strandskyddet kan istället ett behov uppstå att skydda vissa vattentillgångar som används för dricksvattenproduktion från exploatering genom att inrätta vattenskyddsområden med särskilda markreglerande bestämmelser. Myndigheten delar alltså inte utredningens bedömning att förslagen inte har negativa konsekvenser för dricksvattenförsörjningen.

Förslagets effekter på friluftslivet

En viktig ekosystemtjänst som strandområdena bidrar med är friluftsliv. Bad och fiske är exempel på friluftaktiviteter som påverkas av tillgängligheten till strandområden.

Den ökande exploateringen av våra stränder påverkar möjligheterna till friluftsliv och är negativ för växter och djur som lever i och i närheten av strandzonen. Statistik över nyuppförda byggnader visar att bebyggelsestrycket fortsätter att öka i strandnära områden. Samtidigt har corona-pandemin det senaste året visat på ett ökat behov av och intresse för friluftsliv. Ökad bebyggelse av strandnära områden kan både bidra till en privatisering som i sin tur inverkar negativt på allmänhetens tillgänglighet till strandområdena. Samtidigt kan en utveckling av näringsverksamhet i strandnära läge som bidrar till att göra områden tillgängliga, främja det rörliga friluftslivet, besöksnäringar och lokal service. Här är lagtillämpningen viktig och försvåras av de många bedömningar som förs in i utredningens författningsförslag.

Förslagets sammantagna effekter på möjligheten att nå miljömålen

Strandskyddet har betydelse för flera av de 16 nationella miljökvalitetsmålen. Förslagen bedöms kunna försämra möjligheterna att nå flera av målen, framförallt målet *Levande sjöar och vattendrag*, men också målet *Hav i balans samt levande kust och skärgård*. Ett flertal av målens vardera elva preciseringar berörs, bland annat:

- Sjöar och vattendrags viktiga ekosystemtjänster är vidmakthållna.
- Sjöar och vattendrag har strukturer och vattenflöden som ger möjlighet till livsmiljöer och spridningsvägar för vilda växt- och djurarter som en del i en grön infrastruktur.
- Naturtyper och naturligt förekommande arter knutna till sjöar och vattendrag har gynnsam bevarandestatus och tillräcklig genetisk variation inom och mellan populationer.
- Sjöar och vattendrags natur- och kulturmiljövärden är bevarade och förutsättningarna för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns.
- Strandmiljöer, sjöar och vattendrags värden för fritidsfiske, badliv, båtliv och annat friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad.

och

- Kusternas och havens viktiga ekosystemtjänster är vidmakthållna.
- Grunda kustnära miljöer präglas av en rik biologisk mångfald och av en naturlig rekrytering av fisk samt erbjuder livsmiljöer och spridningsvägar för växt- och djurarter som en del i en grön infrastruktur.
- Naturtyper och naturligt förekommande arter knutna till kust och hav har gynnsam bevarandestatus och tillräcklig genetisk variation inom och mellan populationer samt att naturligt förekommande fiskarter och andra havslevande arter fortlever i livskraftiga bestånd.
- Havs-, kust- och skärgårdslandskapens natur- och kulturvärden är bevarade och förutsättningar finns för fortsatt bevarande och utveckling av värdena.
- Tillståndet är oförändrat för kulturhistoriska lämningar under vattnet.
- Havs-, kust- och skärgårdslandskapens värden för fritidsfiske, badliv, båtliv och annat friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad.

De delar av landet som har lägst exploateringsgrad sammanfaller med de områden där det finns flest sjöar och vattendrag med god eller hög ekologisk status. I den senaste statusklassningen har 53 procent av sjöarna, 34 procent av vattendragen och 21 procent av kustvattenförekomsterna god eller hög ekologisk status. De flesta av dessa sjöar och vattendrag finns i norra Sverige, främst i fjällkedjan, och endast ett fåtal i södra delarna av landet. Samma sak gäller kustvattenförekomsterna. En ökad möjlighet att bygga i dessa områden kommer sannolikt att vara negativt för vattnen. Bebyggelse medför också annan typ av påverkan, till exempel nya vägar som kan påverka negativt genom kulvertar/överfarter, buller, enskilda avlopp, och ökad näringstillförsel. Strukturer i vattnet som kan förändra dess omsättning kan i sig ge upphov till övergödningseffekter i till exempel grunda vikar.

Sjöar och vattendrag med dess ekosystem ger oss en rad olika ekosystemtjänster, som till exempel dricksvatten, översvämningsskydd, livsmiljöer, livsmedel, kulturarv och rekreation. De ger en förutsättning för människans existens och bidrar till vår välfärd. Ökad exploatering i strandzonen påverkar naturens förmåga att förse oss med dessa ekosystemtjänster. I strandskyddsutredningens betänkande föreslås genomgripande förändringar i strandskyddslagstiftningen, som om de genomförs kommer att leda till lättnader i regelverket i stora delar av landet. Om de föreslagna ändringarna genomförs, kommer de att påverka miljö kvalitetsmålen negativt.

Utvecklingen för kustens och skärgårdens kulturmiljöer och kulturlandskap är negativ. Exploatering av stränder och nerläggning av jordbruk har bland annat bidragit till ett bristande underhåll av kulturmiljöer vid vatten. Även kulturlämningar under ytan riskerar att skadas när exploatering av nya områden tillåts. Förvaltning och skydd av värdefulla kust- och skärgårdsmiljöer behöver utvecklas för att säkerställa ett fungerande ekosystem och hållbart nyttjande för såväl traditionella skärgårdsnärings- som jordbruk och fiske som för andra verksamheter och turism.

Den regionala årliga uppföljningen 2020 av miljö kvalitetsmålen visar att trycket på vattennära boende fortsatt är högt, och att nya strandområden fortsätter att exploateras. Den stora efterfrågan på kustnära boenden innebär högt förändringstryck i kustområden vars kärnor ofta har höga kulturhistoriska värden. Därutöver saknar många kommuner aktuella strategier för att ta till vara och utveckla kulturhistoriska värden. En stor andel av kommunerna saknar tillgång till

egen antikvarisk kompetens. Bristerna kan leda till intressekonflikter som på sikt kan urholka kulturmiljövärdena.

Det samma kan i stora drag sägas gälla för kulturmiljöer vid sjöar och vattendrag. Ökad exploatering och ett bristande underhåll gör att många kulturmiljöer försvinner eller förfaller, och därför gör vi bedömningen att de föreslagna förändringarna i strandskyddet kommer att påverka kulturvärden vid sjöar och vattendrag och vid kusten negativt.

En koppling till riksintressesystemets areella anspråk

Just nu pågår ett regeringsuppdrag som innebär att se över kriterierna för och anspråken på områden av riksintresse, som bland annat gäller anspråken för friluftsliv, kulturmiljö och naturvård, (Fi2020/00252/SPN). Sammantaget ska översynen leda till en kraftig minskning av såväl antalet anspråk på områden av riksintresse som dessa områdens samlade areella utbredning. Både riksintresseanspråken och strandskyddet är förvaltningsverktyg med rumsliga aspekter. Att områden för hänsyn och skydd anges geografiskt kan bidra med konkretisering och tydlighet för kommande planering och beslut och är ett viktigt komplement till miljö kvalitets- och friluftsmålen. De samlade konsekvenserna för hanteringen av natur, kultur och friluftsvärden av ett förändrat strandskydd och en möjlig kraftig minskning av riksintresseanspråken behöver analyseras.

Utredningens förslag i förhållande till delbetänkandet SOU 2020:83 Havet och människan

I SOU 2020:83, Havet och människan så föreslås att strandskyddets syfte i 7 kap. 13 § i punkten 2 ska förtydligas så att det framgår att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten, också innebär att uppnå och bibehålla god miljöstatus enligt havsmiljöförordningen (2010:1341) och god ekologisk och kemisk status enligt vattenförvaltningsförordningen (2004:660).

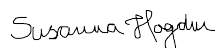
Vidare föreslås att Naturvårdsverket och Boverket kompletterar sina vägledningar om strandskyddet i enlighet med den förtydligade syftesbestämmelsen.

Myndigheten anser att det är viktigt att samordna beredningen av de båda utredningarna i de delar där förslagen överlappar eller ansluter till varandra.

Beslut om detta yttrande har fattats av generaldirektör Jakob Granit efter föredragning av utredaren Susanna Hogdin. I den slutliga handläggningen av ärendet har även avdelningscheferna Johan Kling, Mats Svensson och Tomas Klein medverkat liksom enhetscheferna Johan Stål, Mia Olausson, Susanne Eriksson, verksjuristen Martin Jansson, utredarna Elin Celik, Ingemar Andersson och Therese Elfström.

Jakob Granit

Susanna Hogdin

Sammanfattning och slutsatser från studien

Kartläggning av fysisk påverkan på den svenska kusten

Havs- och vattenmyndigheten har i ett flerårigt projekt vid två tillfällen heltäckande karterat kusten vad gäller fysisk påverkan (historiskt "1960-talet" och nutid "2016") (upplösning 10 gånger 10 meter). Däremellan har fem större delområden på motsvarande sätt karterats 1994 och 2008. Totalt har ett par hundra tusen strukturer karterats, i form av etableringar och byggnationer samt verksamheter. Bland annat har ca 2 600 km linjeobjekt, det vill säga bryggor, kajer, pirar med en bredd mindre än (<) 6m bred karterats. Jämfört med 1960-talet har denna typ av objekt ökat med ca 1 000 km sedan 1960-talet. På motsvarande sätt har ca 86 kvadratkilometer (km²) ytojekt (byggnader, broar, pirar med mera), det vill säga objekt som är bredare än 6 meter karterats. Arean 86 kvadratkilometer **motsvarar 12 286 fotbollsplaner**, det vill säga 3,5 gånger fler fotbollsplaner än vad som finns i Sverige (ca 3 500). Därutöver ha ca 10 000 muddringar karterats sedan 1980-talet.

Resultaten från de omfattande studierna finns att läsa i sin helhet i Havs- och vattenmyndighetens rapport 2020:12, Fysisk störning i grunda havsområden. På Havs- och vattenmyndighetens hemsida finns mer information om studien i sin helhet inklusive metodbeskrivningar

<https://www.havochvatten.se/miljopaverkan-och-atgarder/miljopaverkan/fysisk-paverkan/kartlaggning-av-fysisk-paverkan-av-vattenmiljon.html>

Resultat

Analyserna av det samlade underlaget visar att trots ett stort antal starka styrmedel införts sedan strandskyddet kom på 1950-talet, bland annat krav på ökad hänsyn för biologiska värden – 1994, miljökvalitetsmålen, etc., ses ingen förbättring i utvecklingen.

- » Inom vissa kustområden är exploateringstakten hög. Vi förbrukar våra möjligheter att nyttja ekosystemtjänster från kusten i snabb takt. Om förändringstakten fortsätter har exempelvis Stockholms skärgård inga orörda, grunda vågskyddade områden kvar om drygt 100 år.
- » Grunda, vågskyddade biologiskt värdefulla områden är mest utsatta.
- » Klimatförändringar verkar inte resultera till mer varsam exploatering.
- » Restaureringstakten understiger kraftigt förlusten av habitat per år.
- » Fysisk påverkan ger även effekter på övergödningssituationen, genom att kustens motståndskraft försämras.

Gemensamt för alla dessa strukturer är att de enskilt och samlat påverkar ett smalt ekologiskt viktigt och känsligt band längs kusten. Påverkan är som högst för de riktiga grunda

vattenområdena i djupintervallet 0-3 meter, och avtar ut mot djupare vatten. Områden inom djupintervallet 6-10 meter påverkas mer av fartygstrafik och mindre av direkt exploatering¹.

Grunda havsområden är viktiga för biologisk mångfald och grunden för många ekosystemtjänster. I en mycket smal zon närmast kusten ska fiskyngel och vadarfåglar samsas med industrihamnar, bryggor och en semesterfirande befolkning, i en naturmiljö där havsbottnarnas karaktär och sammansättning skapar förutsättning för olika typer av biotoper som sjögräsängar, blåstångsklippor och långgrunda sandbottnar. Dessa förutsättningar utgör grunden för en livskraftig blå ekonomi med riklig förekomst av exempelvis fisk, men även rena och vackra miljöer som tillgodoser flera ekosystemtjänster.

De grunda kustområdena (0-6 meter) utgör bara några få procent av havsområdenas samlade yta, och de extra produktiva och särskilt känsliga exponeringsskyddade områdena, med grunda mjukbottnar, knappt 30 % av dessa.

Ett stort antal internationella och nationella åtaganden ställer krav på åtgärder för att minska påverkan och belastning på kust- och havsmiljön; främst ramdirektivet för vatten, havsmiljödirektivet, art- och habitatdirektivet och miljökvalitetsmålen *Hav i balans samt levande kust och skärgård* och *Ett rikt djur- och växtliv*. Men även översvämningdirektivet ställer krav på att medlemsländerna ska arbeta för att minska konsekvenserna av översvämningar och på så sätt värna om människors hälsa, miljön, kulturarvet och ekonomisk verksamhet.

Att efterleva miljömålen och regelverken har visat sig vara svårt. Miljön uppnår på de flesta områden inte "ekologiskt" god status och det negativa tillståndet kan till stor del förklaras av mänskliga aktiviteter med fysisk belastning som i sin tur negativt påverkar de grunda kustnära och känsliga kustmiljöerna.

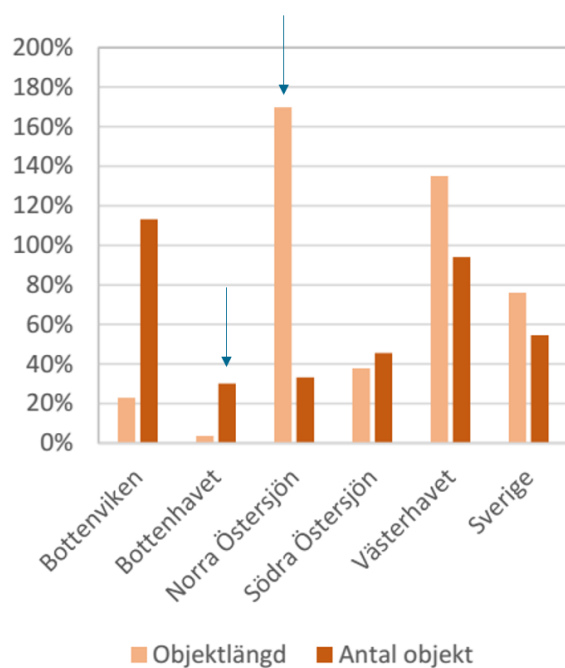
Att havsnivåerna påverkas av den pågående klimatförändringen märks bland annat genom att havens medelvattenstånd höjs. Om vi i en framtid ska kunna behålla värdefulla kustnära ekosystem (en funktionell grön infrastruktur, med biologisk mångfald och för oss viktiga ekosystemtjänster) är det viktigt att vi inte har fysiska strukturer som "låser in dem", utan att de tillåts förflytta sig i ett förändrat klimat.

Kustzonsinklämning är en benämning av problemet när avståndet mellan kustlinje och bakomliggande infrastruktur successivt minskar genom att kusten retirerar medan infrastrukturen ligger kvar². Fenomenet påverkar livsmiljön för växter och djur och kan minska reträttmöjligheten för ekosystem.

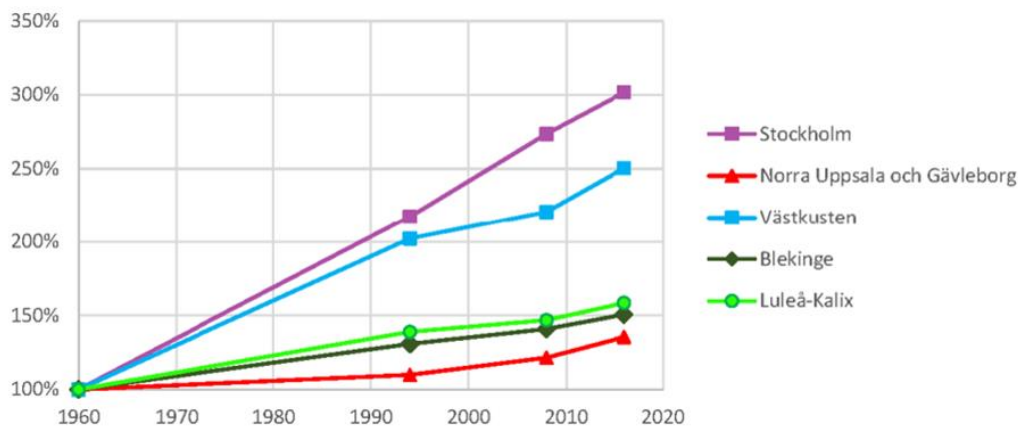
¹ Törnqvist, O. och Engdahl, A., 2010. Kartering och analys av fysiska påverkansfaktorer i marin miljö. Naturvårdsverket Rapport 6376.

² Kustordlistan – www.kustordlistan.se/ordlistan.html, besökt 2021-04-06

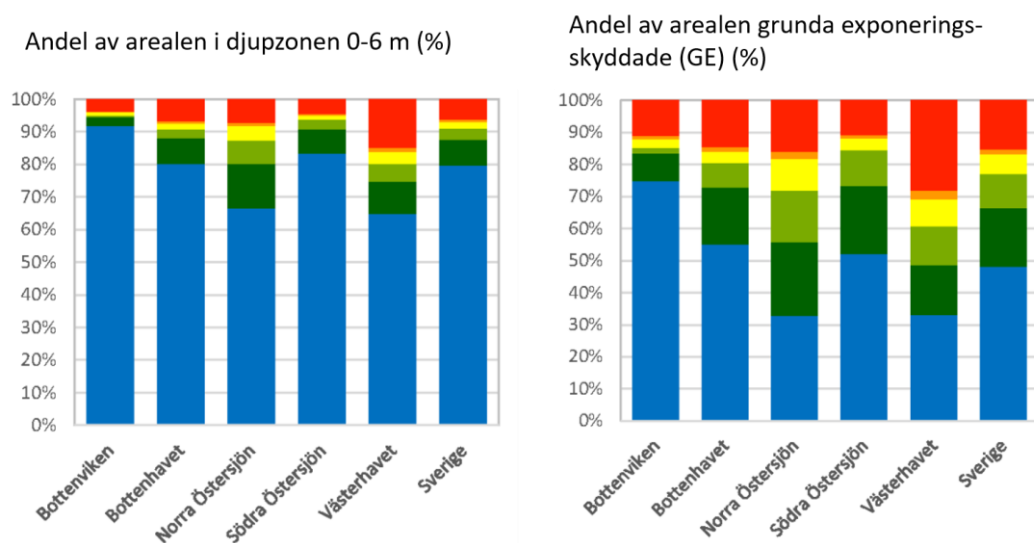
Trendutveckling avseende exploatering av kustområden

Figur 1 Procentuell ökning av objektlängd (brygga, kaj, pir < 6m bred och övriga linjeobjekt), 1960 och 2016. Slutsatsen är att Bryggor och pirar blir både fler, längre och större.

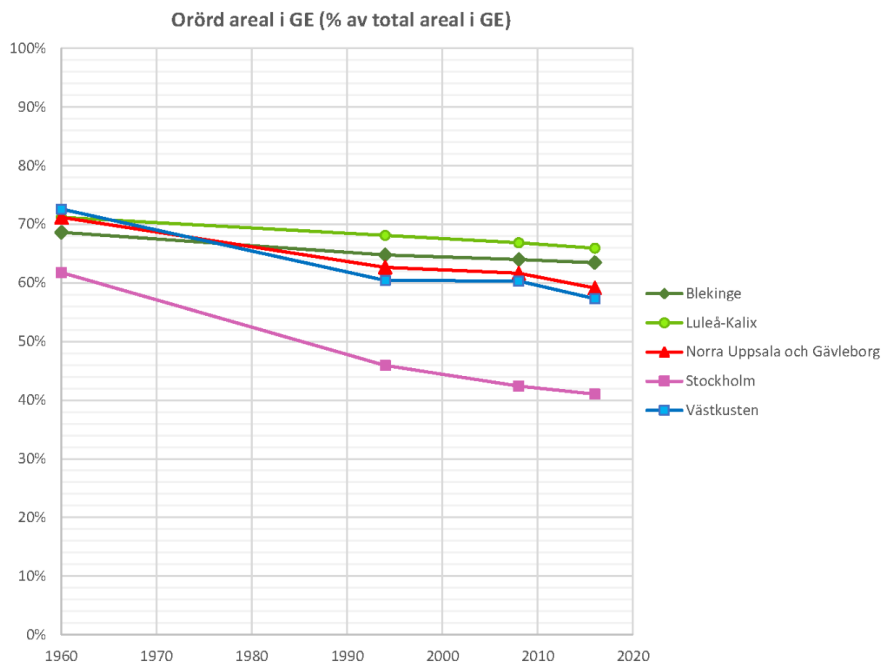
Figur 2 Förändringstakten presenterad som procentuell ökning av den sammanlagda längden bryggor, kajer, pirar och övriga linjeobjekt, sedan 1960, för fem större delområden som karterats även för mellanåren 1994 och 2008.

Figur 3 Påverkan på morfologiskt tillstånd (bottensubstrat, bottenformer, djup) i djupzonen 0-6 meter. Grunda, exponeringsskyddade områden (GE) är mer utsatta än övriga delar av kusten.

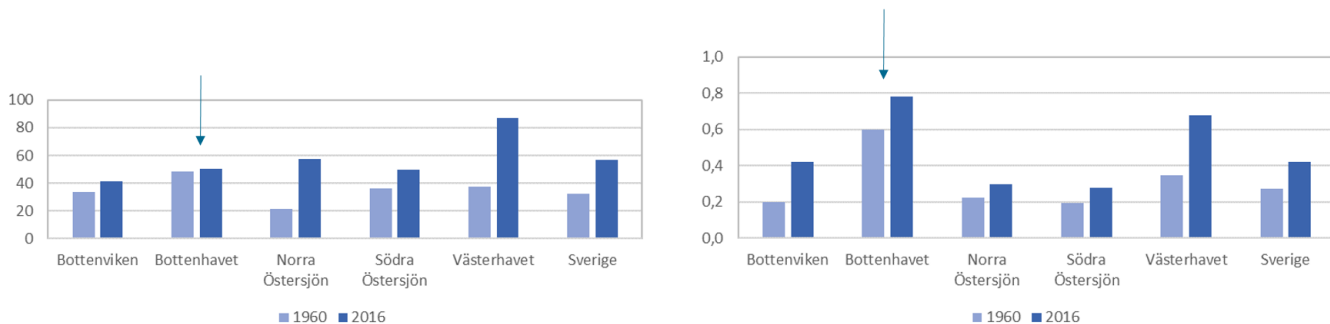
Tabell 1 Klassindelning av påverkanszonering. Förklaring till figur 3.

Klass	Beskrivning	Färgkod
Opåverkat	Det finns inga tecken på någon fysisk påverkan på de hydromorfologiska processerna	Blue
Klass 1	Fysiska påverkanstryck har trolig effekt på processerna men dessa effekter är försumbara	Green
Klass 2	Påverkan är troligen mätbar men påverkan på habitatnivå är troligen försumbar	Light Green
Klass 3	De förändrade processerna ger troligtvis en mätbar förändring på habitatnivå	Yellow
Klass 4	De förändrade processerna ger troligtvis en stor förändring på habitatnivå	Orange
Klass 5	Områden med denna klasstilldelning har troligtvis helt onaturlig bottenmiljö	Red

Figur 4 Resultatet av exploateringen är att vi får mindre och mindre andel orörda, grunda exponeringskyddade (GE) och ekologiskt värdefulla områden. På Y-axeln andel orörd areal och på X-axeln år.

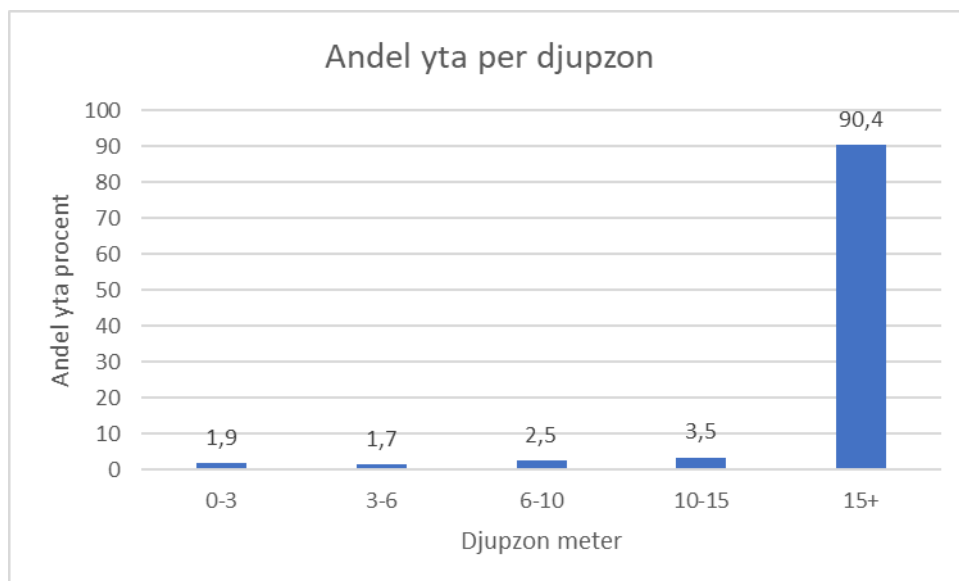
Längd och Antal per km strandlinje

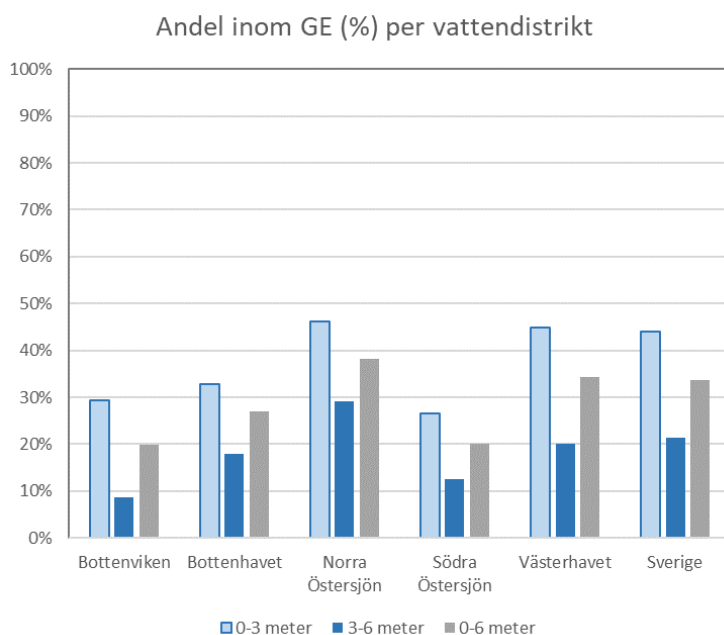
Sammanlagd längd (m) brygga, kaj, pir < 6 m bred och övriga linjeobjekt per km strandlinje.

Sammanlagt antal byggnader, broar, pirar > 6 m bredd och övriga yt- eller punktobjekt per km strandlinje.

Figur 5 Sammanlagd längd linjeobjekt (smalare än 6 meter) och sammanlagt antal ytobjekt (bredare än 6 meter) per kilometer strandlinje. Även om Bottenhavet inte ligger högst vad gäller exploateringstakt, har man bland den mer fragmenterade kuststräckan i landet.

Figur 6 Andel yta (procent) per djupzon inom Sveriges havsområde; 0-3 meter, 3-6 meter, 6-10 meter, 10-15 meter och djupare än 15 meter. Av figuren framgår att de grunda kustområdena (0-6 meter) bara utgör några få procent av havsområdenas samlade yta. Det är samtidigt denna naturmiljö som är mest utsatt för exploatering.

Figur 7 Andel av djupzonerna 0-3 meter, 3-6 meter och 0-6 meter som i sin tur utgörs av grunda exponeringsskyddade områden (GE).